

3 (30)

מדינת ישראל
המשרד לקליטת העו
אגף המחקר

אל: וועדת המכרזים

מאת: נועה עובדיה מנצורי – מנהלת אגף מחקר

הנדון: בקשה לאישור מיזם משותף עם מרכז האקדמי רופין לביצוע מחקר בנושא בחינת שילובם של העולים במדינת ישראל.

אבקש לאשר פנייה מטעם המשרד לביצוע מחקר שהמשרד לבצע במסגרת מיזם משותף עם המכון להגירה ושילוב חברתי במרכז האקדמי רופין.

נושא המחקר: בחינת שילובם של עולים מקבוצות שונות בישראל, במספר מימדים-היבטים: חברתי, כלכלי, תעסוקתי וברמת שביעות הרצון ותחושת הזהות האישית.

ע"ס סקירת המחקרים הקיימים בארץ ובעולם בנושא הגירה וכן תוך עבודה משותפת עם החוקרים הבולטים בתחום בארץ אשר הנם בעלי מוניטין בין-לאומי, פיתחו בשנת 2006-2007 חוקרים בכירים ברופין סידרת מדדים להערכת השתלבותם של העולים בישראל.

בשנת 2007 ביצע המשרד לקליטת העלייה מחקר בשיתוף עם מרכז רופין תוך שימוש במדדים אלה. המשרד מעוניין כעת לבצע מחקר מעקב בנושא זה בכדי לקבל תמונת עדכנית על שילובם של העולים בישראל, ועל מגמות ושינויים שחלו לאורך זמן בנושא זה.

רקע תיאורטי

תופעת ההגירה מהווה מרכיב מרכזי בזהותה הקולקטיבית של החברה הישראלית. את ההגירה לישראל, שלא כמו מרבית תנועות ההגירה בעולם, ניתן להגדיר כ"שיבת תפוצות" (returning Diaspora). הגירה כזו, הזוכה לכינוי החיובי "עלייה", מובחנת בשני מאפיינים משלימים: ראשית, המהגרים חשים זיקה לחברת היעד עוד לפני הגעתם ותחושות שיבה הביתה עם בואם, שנית, מיד עם הגעתם לארץ זוכים העולים באהדה ובתמיכה של החברה והמוסדות הקולטים (Semyonov & Lewin-Epstein, 2003; Amit & Semyonov, 2006). היקף ההגירה לישראל ביחס לגודל האוכלוסייה הוא מאד ייחודי בנוף העולמי. ישראל קלטה ביחס לגודלה מספר גדול מאד של עולים. במהלך השנים עלו

2 Kaplan St., Jerusalem רח' קפלן 2, ירושלים

NOAO@MOIA.GOV.IL

050-2647246

מדינת ישראל המשרד לקליטת העלייה אגף המחקר

לישראל כ-3 מליון עולים מההווים קרוב למחצית מהאוכלוסייה היהודית בישראל. מכאן שמחצית מהאוכלוסייה היהודית בישראל כיום הם עולים (דור ראשון) ומרבית האחרים הינם ילדי עולים (דור שני). העלייה לישראל לאורך השנים התרחשה במספר גלים מרכזיים (Amit & Semyonov, 2006):

1. עלייה לישראל לפני הקמתה (עד 1948)
2. העלייה ההמונית לישראל אחרי הקמתה (1948-1952)
3. עלייה לא-סדירה במהלך שלושת העשורים העוקבים (1953-1989)
4. העלייה ההמונית של יהודי חבר העמים לשעבר (1989-1998) והגעתם של עולי אתיופיה בשני גלים מרכזיים בשנות ה-80 וה-90.
5. העלייה מארצות המערב (בעיקר מצפון אמריקה, צרפת וארגנטינה) מאז 1995.

גלי עלייה אלו שונים הן בהרכב האוכלוסייה והן במדיניות הקליטה ולטענת לוי-אפשטיין וסמיונוב (2000) היו לעיתוי העלייה (הן מבחינת משאבי החברה הישראלית והן מבחינת הרכב העולים), ולמדיניות הקליטה השלכות על עיצוב הריבוד הסוציו-אקונומי בחברה הישראלית.

הגישה השלטת בקרב העוסקים בעלייה (הן במחקר והן בפרקטיקה) בעשורים הראשונים להקמת המדינה הייתה גישת "כור היתוך". על פי גישה זו העולים החדשים מצופים להשתלב בחברה הישראלית תוך אימוץ מאפיינייה המערביים והמודרניים המתהווים (איזנשטאדט, 1967, 1993). ברם, עם השנים התברר כי על אף המכנה המשותף התרבותי-יהודי והמניעים הציונים שהיו מעורבים בעלייה, מתקיימים הבדלים משמעותיים בהשתלבותם החברתית, תרבותית וכלכלית של עולים מקבוצות שונות. עדויות רבות שנאספו על הקשיים בקליטת עולי שנות ה-50 הביאו להכרה שגישת "כור היתוך" נכשלה (ליסק, 1999). יתרה מכך המציאות מלמדת כי בקרב חלק מהקבוצות של עולי שנות ה-50 קשיי ההשתלבות ממשיכים להתקיים גם בדור השני ובדור השלישי של העולים (אמית, 2005, Cohen & Haberfeld). חברתיים וכלכליים בקליטתם של העולים מחבר העמים (לדוגמא: בן רפאל, אולשטיין וגייטס, 1994; שוורצולד וטור ספא, 1997; Rajjman, & Semyonov, 1998) ובקליטת עולי אתיופיה (לדוגמא: Youngmann, Minuchin- Itzigsohn. & Barasch, 1999; Shabtay, 1995).

קשיי הקליטה עליהם מצביעים המחקרים השונים, מעלים את הצורך המשמעותי בביצוע מחקרי מעקב לבחינה והשוואה של השתלבותם של קבוצות עולים שונים בישראל, תוך בחינת מגמות ושינויים לאורך זמן.

2 Kaplan St., Jerusalem רח' קפלן 2, ירושלים
NOAO@MOIA.GOV.IL
050-2647246

מדינת ישראל
המשרד לקליטת העלייה
אגף המחקר

מהות המחקר ומטרותיו

מרכז רופין פיתחו מס' מדדים ואומדנים אשר נועדו לבחון את רמת ההשתלבות ואיכותה בקרב קבוצות עולים שונות בחברה הישראלית במספר מימדים-היבטים: חברתי, כלכלי, תעסוקתי וברמת שביעות הרצון ותחושת הזהות האישית.

אומדנים אלו תורמים להעמקת הידע ולהבנה רחבה יותר של:

- הגורמים המרכזיים המאיצים את תהליך שילוב העולים בחברה הישראלית
  - הגורמים המרכזיים המעכבים את תהליך שילוב העולים בחברה הישראלית
- ולכן הם יכולים לספק תובנות לגבי התחומים בהם יש להתמקד על מנת לשפר את הקליטה והשילוב של העולים בחברה הישראלית, ולסייע בעיצוב המדיניות ולשיפור תוכניות לעולים.

המדגם:

סקר טלפוני בקרב מדגם של 2500 ישראלים בגילאי 60-26 המורכב מתתי המדגמים הבאים
א. מדגם מייצג של 1000 ישראלים בני 60-25.
ב. מדגם מייצג של כ 500 עולים לכל אחת מקבוצות העולים החדשות : עולי בריה"מ לשעבר אחרי 1989, עולי אתיופיה ועולי המערב אחרי 1989.

בחירת המדדים תבוצע לפחות על פני 7 קבוצות אוכלוסיה בגילאי 60-26 ונכללות בה הקבוצות הבאות:

קבוצות העולים:

- עולי חבר העמים מ-1989 ואילך
- עולי אתיופיה
- עולי המערב (עולים מארצות נוספות) מ-1989 ואילך (80% מארצות אירופה-אמריקה)
- עולים ותיקים 89-1948

3 קבוצות השוואה- ילידי הארץ (אשר נמצאים במספרים משמעותיים במדגם המייצג)

ילידי ישראל ממוצא אסיה אפריקה (דור שני), ילידי ישראל ממוצא אירופה אמריקה (דור שני), ערבים אזרחי ישראל

מדינת ישראל
המשרד לקליטת העלייה
אגף המחקר

נושאים שיבדקו במסגרת המחקר

המדד לשילובם של העולים בחברה הישראלית מורכב מארבעה מדדי משנה עצמאיים.

1. המדד לשילוב חברתי של העולים בישראל
2. המדד לשילוב ברמת חיים
3. המדד לשילוב כלכלי ותעסוקתי
4. המדד הסובייקטיבי הכולל שאלות של זהות ושביעות רצון

כל אחד מהמדדים מורכב מסדרת משתנים מתוקננים, כמפורט להלן:

1. המדד לשילובם החברתי של העולים בישראל מורכב מהמשתנים הבאים:

- רמת הידיעה של השפה העברית
- תחושת בדידות
- תחושה שיש על מי לסמוך
- הון חברתי (רשתות חברתיות אתניות או ישראליות)

2. המדד לשילוב ברמת חיים מורכב מהמשתנים הבאים:

- הכנסת משק בית לנפש
  - יכולת כיסוי הוצאות
  - שקלול צריכת מוצרים (מכונית מחשב אינטרנט נופש בארץ נופש בחול)
  - צפיפות דיור (מרחב מחייה מס' חדרים/נפשות)
  - שביעות רצון מהמצב הכלכלי (1-4)
- אינדיקטורים החברתיים נבחנים ברמת משקי בית.

3. המדד לשילוב בתעסוקה מורכב מ- 3 מדדי המשנה הבאים:

3.1 מדד פוטנציאל השתלבות בשוק העבודה- הון אנושי

- א. השכלה אקדמית
- ב. ניסיון בשוק העבודה ושליטה בשפה:
  - רמת שפה עברית (45%)

מדינת ישראל
המשרד לקליטת העלייה
אגף המחקר

- ותק בשוק העבודה בארץ (35%)
- ותק בשוק העבודה בחו"ל (20%)

3.2 מדד השתלבות בשוק העבודה

א. שיעור השתתפות בכוח העבודה ושיעור מובטלים
ב. השתלבות בתעסוקה:

- הכנסה מעבודה (50%)
- עיסוק PTM (30%) = PTM = עיסוקים פרופסיונליים, טכניים וניהוליים
- היקף משרה (20%)

3.3 מדד השתלבות סובייקטיבי בשוק העבודה

- שביעות רצון מההכנסה
- שביעות רצון מהתפקיד

אינדקסאטורים אלו חושבו בנפרד לגברים ולנשים בשל ההבדלים הבולטים בין הקבוצות בשוק העבודה.

4. המדד הסובייקטיבי הכולל שאלות של זהות ושביעות רצון

- מניעי העלייה לארץ (משיכה/דחיה)
- שביעות הרצון של העולה מתהליך הקליטה
- תחושת הזהות הישראלית שלו
- יחס החברה הקולטת אליו וכו'.

בנוסף ישנם משתנים כללים המעידים על רווחה סובייקטיבית כללית:

- שביעות רצון כללית מהחיים
- ציפיות לשנה הקרובה

5. בנוסף, המשרד ישתמש במחקר נרחב זה כפלטפורמה לבדיקה מעמיקה יותר של שאלות נוספות שמעניינות את המשרד.

מדינת ישראל
המשרד לקליטת העלייה
אגף המחקר

כנין
מ 100,000 ₪
22,105 ₪
100,000 ₪
22,105 ₪

קציב

לוח הכוללת של המחקר היא 247,000 ש"ח.

המחקר במשרד לקליטת עלייה מקצה למימון הפרוייקט: 100,000 ₪. (40.5% מהעלות הכוללת של

רוייקט)

בז רופין יהיה אחראי על מימון יתרת העלות בסך 147,000 ₪. (59.5% מעלות כוללת של הפרוייקט)

לן פירוט עלויות המחקר

תקציב בש"ח	תקציב ב \$	פריטים
10,000	2,631.5	איסוף נתונים: תשלום עבור גישה למאגרי הנתונים של הלמ"ס.
157,000	41,316.0	איסוף נתונים: מדגמים של 7 קבוצות: סה"כ 2500 מרואיינים.
25,000	6,579.0	עיבוד נתונים: חוקרים
35,000	9,210.5	עיבוד נתונים: עוזרי מחקר
2,000	526.0	כתיבת דו"חות
18,000	4,737.0	ניהול מחקר
247,000 NIS	\$65,000	סה"כ

תקציב: 30-01-21-03

ול וליווי הפרוייקט:

בז רופין יפעל בהתאם לסטנדרטים המקצועיים המקובלים בתחום המחקר ובהתאם להנחיות המדען הראשי המשרד- ד"ר זאב חנין, והנחיית מנהלת אגף המחקר- גב' נועה עובדיה מנצורי.

ופת ההתקשרות:

תקשרות מבוקשת לתקופה של 14 חודשים ממועד תחילת ההתקשרות עם הגוף המבצע, עם אופציה להארכת תקשרות בחצי שנה נוספת, בכפוף לאישור ועדת המכרזים של המשרד.

קש לאשר את הבקשה להתקשרות בהתאם.

בז רב,

ה עובדיה מנצורי

ללת אגף המחקר

תק: ד"ר זאב חנין- המדען הראשי במשרד לקליטת העלייה.

2 Kaplan St., Jerusalem
רח' קפלן 2, ירושלים
NOAO@MOIA.GOV.IL
050-2647246